

INITIATIEFVOORSTEL

OPEN STAD ZOETERMEER

**Initiatief van Zó!, D66 en PvdA om de
toegankelijkheid voor gehandicapten te verbeteren**

Oktober 2016

Zó!	Carla Krullaars
D66	Paul Diederer
PvdA	Margot Kraneveldt

RAADSBESLUIT

De raad van de gemeente Zoetermeer, besluit:

1. Het college te verzoeken om aan de raad een plan voor te stellen waarin wordt aangegeven hoe de gemeente Zoetermeer de implementatie van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap voortvarend gaat verzorgen. Hierbij geldt het volgende:
 - a. Het doel van het plan is dat de toegankelijkheid en bruikbaarheid van de stad in brede zin voor mensen met fysieke handicaps binnen afzienbare tijd sterk wordt verbeterd.
 - b. Het plan wordt tijdig aangeboden zodat de raad er vóór de zomer van 2017 een besluit over kan nemen.
 - c. In het plan wordt vastgesteld dat de ambtelijke organisatie en/of de vrijwillige adviescommissie in de gemeente (VAC) altijd – in overleg en samenwerking met de op te richten Toegankelijkheidsraad – beoordelen of een bouw- of renovatieplan voldoet aan fysieke toegankelijkheid en bruikbaarheid voor mensen met een beperking.
 - d. In het plan wordt meegenomen dat het college afspraken maakt met de organisaties en ondernemers, in het bijzonder met bouwbedrijven, projectontwikkelaars en architecten, over de manier waarop in bouw- of renovatieprocessen voldoende aandacht voor de fysieke toegankelijkheid voor mensen met een beperking wordt gewaarborgd.
 - e. In het plan worden doelen gesteld over de te bereiken verbeteringen van de toegankelijkheid in Zoetermeer, met mijlpalen en de momenten waarop over de voortgang van de uitvoering van het plan wordt gerapporteerd.
2. Dat vanaf 1 januari 2017 de toegankelijkheidsparagraaf in alle raadsbesluiten meer inzicht moet geven in de daadwerkelijke maatregelen en/of verbeteringen die worden genomen om fysieke uitsluiting van mensen met een handicap te voorkomen. Daarbij wordt tevens aangegeven op welk moment wordt gerapporteerd over de resultaten.
3. Dat in overleg met de huidige Jury Toegankelijkheidsprijs deze jury omgevormd wordt tot een 'Toegankelijkheidsraad', die gevraagd en ongevraagd advies kan geven aan de gemeenteraad over beleid, bouwprocessen, en gesignaleerde knelpunten in de stad. Daarbij is het de bedoeling dat de Toegankelijkheidsraad – ondersteund door een secretaris die de gemeente regelt – zal bestaan uit ervaringsdeskundigen en mensen met bouwkundige kennis.

TOELICHTING

DE UITDAGING

Vrouw met elektrische rolstoel:

"Het Stadstheater heeft vorig jaar haar prachtige grote toilet vervangen door een kleine, waar je met geen mogelijkheid in gepropt kan worden als je een elektrische rolstoel hebt."

Het is van groot belang dat alle inwoners van Zoetermeer zo veel mogelijk in staat gesteld worden mee te doen in de samenleving en dat de stad toegankelijk en bruikbaar is voor iedereen. Dit is een opvatting die in de Zoetermeerse gemeenteraad breed wordt onderschreven.

Inwoners die niet goed kunnen lopen, zien of horen – en dat betreft ongeveer een op de acht Zoetermeesters –

hebben veel moeite met meedoen door fysieke hindernissen in de stad. Daarbij gaat het om belemmeringen buiten, op de weg, in woonwijken en in winkelcentra. Maar het gaat ook om problemen binnen, in gebouwen met publieke voorzieningen zoals het theater, sporthallen, sportvelden, zwembaden, bibliotheken, het stadhuis en het ziekenhuis, maar ook bij bijvoorbeeld fysiotherapeuten en tandartsen. Heel beperkend is ook de ontoegankelijkheid van winkels en horeca, waar met name het ontbreken van bruikbare aangepaste toiletten als een groot gemis wordt gevoeld. Verder is om mee te kunnen doen toegankelijkheid van werkplekken nodig, en – ook héél belangrijk – de bezoekbaarheid van woningen. Als je bij bijna niemand op bezoek kunt, is 'meedoen in de samenleving' erg moeilijk en ligt eenzaamheid op de loer.

HET VRAAGSTUK

Hoe kunnen we er samen stap voor stap voor zorgen dat iedereen in Zoetermeer kan meedoen, ook degenen met beperkingen? Het is niet mogelijk om alles direct voor iedereen toegankelijk te maken. Wel kunnen we vanaf nu meer rekening houden met mensen met een beperking:

- bij de formulering van beleid,
- bij nieuwbouw en verbouw,
- bij de introductie van nieuwe goederen en diensten.

En sowieso moet we ervoor waken dat er geen stappen 'terug' worden gezet.

Hiervoor is het versterken van inclusief beleid nodig, waarbij iedereen zoveel mogelijk wordt betrokken op basis van gelijkheid. Toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten moet geen sluitpost zijn, waar achteraf nog een keertje op verzoek over wordt nagedacht, maar een vanzelfsprekend vraagstuk waar in Zoetermeer bij de bouw of inrichting al rekening mee wordt gehouden.

HET BREDERE KADER

Er bestaan allerlei wetten en regels die de deelname van mensen met een beperking ondersteunen en die hun rechten versterken, zoals de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte, de Wmo, de Participatiewet en het Bouwbesluit. Deze wetten en regels zijn in Nederland niet genoeg gebleken om te zorgen dat mensen met een beperking echt volwaardig aan de samenleving kunnen deelnemen.

In juni 2016 is het 'VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' – eindelijk, het verdrag stamt uit 2006 – door Nederland geratificeerd. Dit verdrag heeft als doel de rechten van mensen met een beperking te bevorderen, te beschermen en te waarborgen. In het verdrag staat wat de overheid moet doen om ervoor te zorgen dat de positie van mensen met een beperking verbetert.

Het VN-Verdrag gaat uit van inclusie, volledige participatie en persoonlijke autonomie. Het verdrag gaat uit van zelfstandigheid in plaats van zorg, waar nodig met ondersteuning vanuit het eigen sociale netwerk en van de gemeente. Wet- en regelgeving zullen nu moeten worden aangepast, hetgeen gevolgen heeft voor de gemeenten, dus ook voor Zoetermeer.

Man met rolstoel:

"Als ik van de Blauw-Roodlaan rechtsaf langs de Regenboogsingel wil, kan dat sinds de zomer niet meer. Bij het bruggetje heeft de gemeente een nieuw hekje geplaatst en de stoepranden extra verhoogd."

De belangrijkste wijziging is dat het verbod van discriminatie nu ook van toepassing is op het aanbod van goederen en diensten.

Het verdrag schrijft geen concrete maatregelen voor die binnen een bepaalde termijn gerealiseerd moeten zijn. Wel stimuleert het de bewustwording en zet het aan tot concrete actie. Aan gemeenten wordt gevraagd periodiek integrale plannen vast te stellen (zoals bepaald in de Wmo en de Jeugdwet) waarin zij beschrijven hoe zij op basis van de lokale kenmerken willen werken aan de implementatie van het VN-verdrag.

Gevolgen voor ondernemers en dienstverleners

Het verdrag heeft tot gevolg dat een gehandicapte bij ondernemers en dienstverleners een verzoek kan indienen om een redelijke aanpassing te doen waardoor de toegankelijkheid wordt vergroot. Het is aan de ondernemer of dienstverlener om serieus met het verzoek om te gaan en goed te informeren wat iemand nodig heeft (onderzoeksplicht). Als de aanpassing de belemmering weg kan nemen en er geen alternatief is, is een aanpassing doeltreffend. Als een doeltreffende aanpassing echter een onevenredige belasting vormt of te ingrijpend is (qua uitvoering of qua kosten), kan de aanbieder deze weigeren. Indien een gehandicapte het hier niet mee eens is, kan het College van de Rechten van de Mens een uitspraak doen. Wanneer dit oordeel niet wordt opgevolgd, kan een gang naar de rechter gemaakt worden.

ZOETERMEER: EEN INVENTARISATIE

Vertegenwoordigers van de fracties van Zó! Zoetermeer, D66 en de PvdA hebben allereerst een aantal situaties in het stadshart bekeken en ervaren hoe het is om met een scootmobiel te rijden. Vervolgens hebben de fracties in het voorjaar van 2016 het meldpunt 'Open Stad Zoetermeer' opengesteld. Vele Zoetermeesters hebben van april tot aan de zomer op het meldpunt gereageerd. Uit deze inventarisatie – waaraan ook de citaten in de 'tekstballonnen' zijn ontleend – bleek dat er problemen zijn op allerlei gebieden. Samengevat gaat het om de volgende hoofdzaken:

"Wijkpost Nathaliegang heeft een mooie grote toilet, maar op de deur zit een dranger die zo strak afgesteld is dat je die, als je in een rolstoel zit, niet open krijgt."

"Bij de meeste invalidetoiletten zit geen beugel aan de binnenkant van de deur, waardoor je hem niet zelfstandig kan sluiten."

Buiten

- Kapotte **liften** bij de haltes van de RandstadRail en voor de oversteek via de Mandelabrug.
- **Incidentele barrières** die de doorgang belemmeren: onhandig geparkeerde voertuigen, hoogwerkers op fietspaden, rondslingerend bouw materiaal, onduidelijke omleidingen en losse reclameborden.
- **Structurele barrières** die de doorgang belemmeren: onhandig geplaatst straatmeubilair, te hoge stoepranden, te steile bruggetjes, te hobbelige bestrating, te steile afritten.
- Het ontbreken van **voorzieningen voor slechtzienden** zoals geluidssignalen bij verkeerslichten, markeringen op trappen van o.a. RandstadRailstations, een geleidelijk in het Stadshart.

Binnen

- Goed toegankelijke en bruikbare **toiletvoorzieningen** ontbreken in bijna alle **winkelcentra, cafés, restaurants en bij terrassen**. Vaak zijn gehandicapten-toiletten slecht bruikbaar, zoals het nieuwe bijna niet toegankelijke aangepaste toilet van een commerciële aanbieder bij de vernieuwde passage aan het Westwaarts. Sommige toiletten zijn te klein of niet goed ingericht. Daarnaast komt het voor dat gehandicapten-toiletten vol staan met spullen, of op slot zitten en er eerst gezocht moet worden naar een sleutel. **Wegwijzers** om aan te geven waar wél (aangepaste) toiletgelegenheden zijn, ontbreken.
- Niet of niet goed toegankelijke **medische voorzieningen** zoals de prikpost in het ziekenhuis, fysiotherapeuten en tandartsen (dat laatste is vooral in het weekeinde een probleem).
- **Sportvoorzieningen** zonder voldoende aangepaste voorzieningen (voor gehandicapte toeschouwers én sporters): ontoegankelijke kleedruimten en toiletten. Niet goed bruikbare of niet goed bereikbare liften en moeilijk bereikbare kantineruimtes.
- **Winkelinrichting**: smalle winkelpaden, onhandig geplaatste kassa's waardoor men niet zelfstandig kan betalen en vervolgens de gehele rij plaats moet maken als de gehandicapte bij de kassa weg wil. Koelvakken met openslaande deuren

waardoor een gehandicapte niet bij de artikelen kan (schuifdeuren zouden dat wel mogelijk maken), hoge balies met vastgespijkerde pinautomaten. Voor doven en slechthorenden is het erg lastig als het display van de kassa niet goed zichtbaar is.

- De Jury Toegankelijkheidsprijs heeft in een eerder stadium zich al verdiept in **noodsituaties**. Daarbij is gebleken dat er voor doven niets geregeld is (in warenhuizen en grote winkels zijn voor nood geluidssignalen voorzien) en veel nooduitgangen zijn niet rolstoeltoegankelijk.

Woningen

- De meeste woningen zijn door heel hoge drempels, treden en te kleine stoepen voor de deur niet bezoekbaar voor mensen in een rolstoel.

Man (86) met rollator: "In het eerste stuk van de Vlamingstraat maken de winkeliers met hun reclame volledig gebruik van de stoep waardoor ik genoodzaakt wordt op de weg te gaan lopen!"

Slechtziende man: "Als je met een rollator op de Oranjelaan loopt, moet je door de geparkeerde brommers van de pizzabezorgers, de stoep af en het fietspad op."

Vrouw : "Ik heb een hersenletsel en daardoor zie ik de zaken niet en reageer langzamer. Ik kom in het Stadshart continu situaties tegen waar ik of ineens 3 x zo ver moet lopen, of door een gigantisch hindernisparcours moet zien te komen."

DE GEVOLGEN

Ontoegankelijkheid van de stad, het niet kunnen bezoeken van woningen van familie, vrienden en kennissen, gedoe in de openbare ruimte, obstakels in het dagelijks leven bij winkels en bij medische voorzieningen, zeer beperkte mogelijkheden in de horeca, moeilijk toegankelijke sportkantines, etc. etc.: dit maakt het gewone deelnemen aan het dagelijks leven erg moeilijk.

Om nog maar te zwijgen over werkgelegenheid waardoor de keuze bij sollicitaties bijna altijd op iemand anders valt 'die net beter in het team (lees: gebouw) past'...

Als we willen dat mensen zoveel mogelijk zelfredzaam zijn, als we zo veel mogelijk willen voorkomen dat gehandicapten van anderen – mantelzorgers of professionele zorg afhankelijk worden en blijven, dan moeten we toegankelijkheid goed regelen.
Zonder toegankelijkheid geen zelfredzaamheid.

Als het onvermijdelijk is dat gehandicapten toch een beroep moeten doen op hun netwerk, moeten we ervoor zorgen dat de gehandicapte sociaal netwerk kan opbouwen en onderhouden.

Zonder toegankelijkheid geen sociaal netwerk.

Vrouw in rolstoel:

"De winkels zijn slecht toegankelijk, de paden zijn te smal. Ik kom bijna niet meer in een winkel. Ik krijg wel eens het idee dat we nergens meer bij horen!"

Sociale uitsluiting is niet alleen ellendig voor wie het treft, maar kost ook de samenleving - gemeente, zorgverzekeringen - veel extra geld. Alle geld om eenzaamheid te bestrijden is tevergeefs als mensen elkaar niet kunnen ontmoeten.

Ontoegankelijkheid vergt veel extra inspanningen van gehandicapten, terwijl voor heel veel gehandicapten geldt dat energie nou net iets is,

waarmee ze niet rijkelijk zijn bedeeld. Daar komt bij dat sommigen er zo genoeg van krijgen om voortdurend om van alles en nog wat te moeten vragen, dat ze afzien van allerlei zaken die eigenlijk het leven wat leuker zouden moeten maken.

DE OORZAKEN

Hoge drempels, volgebouwde toiletten, auto's van werkers midden op het fietspad, ontoegankelijke liften, het zijn geen natuurverschijnselen. Het is allemaal mensenwerk.

Soms zijn belemmeringen die de toegankelijkheid gehandicapten beperken onvermijdelijk. Maar dat komt slechts zelden voor. Meestal is ontoegankelijkheid het gevolg van een gebrek aan aandacht in de plan- en ontwerpfase. Als er vooraf niet goed is nagedacht, is het achteraf oplossen vaak erg kostbaar. Zo kostbaar dat men er dan voor kiest het maar zo laten en moet er jaren gewacht worden op een grote renovatie.

Slechtziende:

"Bij het woonhart is de markering van de onderste traprede verkeerd. De markering suggereert een extra traprede, waardoor je onder aan de trap een vervelende stap maakt."

Architecten die gebouwen ontwerpen en interieurontwerpers die winkels en horecagelegenheden inrichten, staan te weinig of te laat stil bij de behoeften van mensen met een handicap. Het ontbreekt aan bewustzijn en inzicht in de behoeften. Voor mensen die de openbare ruimte inrichten en/of onderhouden, geldt hetzelfde.

Toiletten

We maken eerst kleine toiletten waar gehandicapten niet in kunnen. En vervolgens maken we extra toiletten voor mensen met een handicap. Die sluiten we af met een sleutel die je op moet halen, liefst bij een kassa waar een lange rij voor staat. Dan wordt geconcludeerd dat het toilet weinig wordt gebruikt en worden de emmers, de stofzuiger en de kerstpakketten erin gezet. Naar verluidt zijn op Ibiza de meeste toiletten gewoon toegankelijk voor iedereen, mensen met en zonder handicap. Met 'design for all' hoeft toegankelijkheid niet duur te zijn.

Met klachten van gehandicapten wordt weinig of niets gedaan. Tot nu toe moest de gehandicapte zich daarbij neerleggen. Een gehandicapte gaat niet twee keer over hetzelfde klagen als het geen enkel effect heeft. Daardoor lijkt het alsof er weinig aan de hand is en wordt er onvoldoende opgelost.

De gehandicapten zelf hebben op den duur nauwelijks meer in de gaten hoeveel situaties zij (moeten) mijden en hoe klein hun wereld wordt.

OPLOSSINGSVOORSTEL

Als er op het juiste moment – bij de bouw, bij de verbouw, bij de inrichting – aandacht is voor toegankelijkheid voor mensen met een beperking, is dit meestal goed te organiseren. Dit kan in de meeste gevallen tegen lage extra kosten of zelfs zonder meerkosten. In alle fasen van bouw en renovatie, van ontwerp tot finale uitvoering en inrichting, moet het toegankelijkheidsaspect geborgd zijn. Daarvoor is nodig:

- Dat ervoor gezorgd wordt het juiste moment niet te missen.
- Dat op het juiste moment naast de benodigde bouwkundige expertise ook de nodige ervaringskennis beschikbaar is.
- Dat toegankelijkheid bij iedereen 'tussen de oren' komt, óók bij de gebruikers van gebouwen zodat goed geregelde toegankelijkheid niet teniet wordt gedaan.

De gemeente moet zijn rol pakken als aanjager, netwerker, bemiddelaar, regisseur en als handhaver. Serieuze actie is geboden. Dit vraagt om een plan, voorzien van doelen, mijlpalen en rapportagemomenten. Hierin moet beschreven worden hoe het VN-verdrag geïmplementeerd wordt, en hoe geborgd wordt dat alle betrokkenen er aan gewend raken om inclusief te werken, dus voor fitte mensen én voor mensen met allerlei beperkingen.

Belangrijk is dat vanuit de gemeente de dialoog wordt gestart met alle betrokkenen. Het besluit (1.d) noemt ondernemers en organisaties, architecten, bouwers en winkelinrichters genoemd, maar dat is geen uitputtende lijst. De ratificatie van het VN-verdrag betekent dat er geen sprake meer kan zijn van vrijblijvendheid.

"Ik heb een vierwielscootmobiel. Het is in 90% van de gevallen niet mogelijk om door de fietssluisjes in Zoetermeer te rijden..."

De Toegankelijkheidsraad, op te richten door – in overleg met hen – de Jury Toegankelijkheidsprijs om te vormen, moet helpen om de deskundigheid uit te breiden, actueel te houden, en vooral waar nodig in te brengen, zodat er op tijd wordt ingespeeld op

zich voordoende situaties. Daarmee wordt bijvoorbeeld vermeden dat gebouwen worden ingericht op basis van een bouwbesluit met (verouderde) maten, voor rolstoelen die worden geduwd, terwijl een groot deel van de gehandicapten zich buitenshuis verplaatst met een scootmobiel of elektrische rolstoel. De Toegankelijkheidsraad moet beschikken over voldoende ervaringsdeskundigen, maar ook over mensen met technische kennis.

FINANCIËN EN RISICO'S

Het grootste risico wordt gevormd door niets te doen en alles bij het oude te laten, want dat betekent in de praktijk dat de stad steeds minder toegankelijk wordt. Verandering is nodig.

Niet alleen vanwege het VN-verdrag, maar ook vanwege de meerkosten voor gemeente en zorgverzekeraars loont het de moeite om structureel te realiseren dat gehandicapten mee kunnen doen, en zo in staat zijn om te (net-)werken.

Qua financiën zijn er structureel middelen nodig, onder andere:

- om het beleid te formuleren en te rapporteren over de effecten,
- om de Toegankelijkheidsraad te ondersteunen,
- om de dialoog in de stad op gang te brengen en te houden,
- voor signalering en handhaving.

Blinde bewoner:

"Het valt me op dat de gemeente Zoetermeer nog wel een inhaalrace moet maken omtrent de toegankelijkheid. Zo ratelen regelmatig de stoplichten niet bij oversteekplaatsen."

In het plan zien wij graag budgettaire voorstellen van het college, waarbij er waarschijnlijk in de eerste drie jaren wat meer nodig is, dan in de vervolgjaren.

SAMENSPRAAK EN COMMUNICATIE

Dit voorstel is tot stand gekomen op basis van allerlei meldingen die bij de verschillende fracties zijn binnengekomen, op basis van opmerkingen gemaakt via Facebook, en na raadpleging van de inwoners van Zoetermeer via het meldpunt Open

Stad Zoetermeer. Zo'n 50 inwoners hebben zo'n 100 verschillende problemen aangekaart.

Daarnaast hebben de initiatiefnemers gesproken met leden van de Jury Toegankelijkheidsprijs.

Wij verwachten dat, waar het gaat om het maken van de afspraken en de uitvoering, er in ruime mate sprake zal zijn van samenspraak op de hoogste treden van de samenspraakladder. Daartoe zien we graag concrete voorstellen in het plan tegemoet.

TOEGANKELIJKHEID EN BRUIKBAARHEID VOOR GEHANDICAPTEN

Dit hele voorstel gaat over toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten.

RAPPORTAGE EN EVALUATIE

In het voorliggende raadsbesluit staat dat voor de zomer van 2017 een stappenplan vastgesteld moet worden waarin wordt aangegeven hoe de gemeente wil werken aan de implementatie van het VN-Verdrag en de Open Stad Zoetermeer. In het plan worden verdere mijlpalen en rapportagemomenten vastgesteld.

Gehandicapte vrouw:

"De op-en afritten van stoepen en fietspaden zijn veel te steil om met een elektrische rolstoel vanaf te rijden."

Slechtziende vrouw:

"Bij veel Randstadrailstations zijn de trappen niet gemarkeerd, ook de onderste- en bovenste tree niet."

Dochter van rolstoelgebonden vader:

"Mijn vader zou graag met mijn moeder op een terrasje iets willen drinken, maar naar de toilet gaan is niet te doen!"

Vrouw met gehandicapt kind:

"Al jaren pleit ik voor invalideparkeerplaatsen die geschikt zijn voor hoge aangepaste bussen. De meeste parkeerplekken in Zoetermeer zijn niet bereikbaar voor ons."